

La Progreso

REDACTIE-
COMITÉ

G. P. DE BRUIN
G. J. DEGENKAMP
F. FAULHABER

**STUDIEBLAD VAN DE BOND
VAN ARBEIDERS-ESPERANTISTEN**

IN HET GEBIED VAN DE NEDERLANDSE TAAL
f 1.75 per jaar; f 1.25 voor leden van F.L.E.
Postgiro 931133

W. F. KRUIT

H. KUYT

JAC. LEM JR.

H. VAN LIER

J. VAN SCHEEPEN

H. VELTHOVE

REDACTIE EN ADM.: G. J. DEGENKAMP, ROELANTSTRAAT 4, AMSTERDAM-W.

PROBLEMOJ SOLVENDAJ

I.

Ĉiurilate kompleta nia gramatiko ne estas. Komencantan esperantiston ĝi plene kontentigas, ankaŭ la praktikulon, kiu malpli atentis la lingvistikan flankon de Esperanto ol ĝian praktikan. Sed la adepto, akceptinta Esperanton pro la lingvo mem, do la homo, kiu sin el fake aŭ amatore scienca vidpunkto okupas pri la lingvo, konstatas, ke ekzistas kelkaj gramatikaj temoj ankoraŭ ne solvitaj. Nek la 16 regula gramatiko, nek la konsiloj de Zamenhof, nek lia praktika uzado solvas tiujn problemojn.

Kio estas la kaŭzo — aŭ motivo? — pro kiu Zamenhof lasis en la strukturo de sia lingvo plurajn nedeciditajn punktojn, ni ne scias. Ni povas nur konjekti kaj supozi, ne sciante ion certan. Kelkaj opinias, ke Zamenhof intence lasis tiujn punktojn nedeciditaj por lasi la solviĝon al la evoluo. Aliaj vidas la kaŭzon en la fakto, ke Zamenhof estis, kvankam lingva geniulo kaj idealisto, tamen ne lingvisto. Fiksitan opinion pri la afero ni ne havas; ni nur forte supozas, ke Zamenhof, konsiderante la inter si plej diferencajn gramatikajn strukturojn de la ekzistantaj lingvoj, jam anticipe kalkulis pri la eblo, ke postaj esperantistoj pli facile kontentiĝos pri la lingvo, se ili trovos ĝin ne ĉiurilate devige fiksita. Eble li konjektis, ke ĉiu nacio havos siajn proprajn preferojn koncerne la lingvon, kiujn ĝi pli facile „elvivos” en Esperanto kun ne tro preme fiksita strukturo ol en lingvo jam en ĉio absolute fiksita.

Kiel ajn estis, ni spertis, ke la nekompleteco de la gramatiko kondukas al embarasoj kaj nedezirataj fenomenoj. Por bone kompreni tion, oni ekzakte konsideru la psikologion de la adeptoj mem.

Lernanto facile akceptas instruojn kaj konsilojn de sia instruanto. Pri dubindaj aferoj li postulas decidan respondon, ĉar lia spirito nepre bezonas tian apogon. Sincerdire, la instruanto ne povas kontentige respondi pri aferoj necertaj; respondo tamen necesas; li do klarigas la aferon laŭ sia propra koncepto.

La sperta esperantisto jam havas ian koncepton pri la dubindaj punktoj. Sed ĝena por li estas la fakto, ke pro la propra koncepto li ofte konfliktiĝas kun la konceptoj de aliaj: li sentas la foreston de unueco. Se ĉiuj homoj estus liberalaj koncerne alies lingvajn konceptojn, tiaj

POR KOMENCANTOJ

H. Kuyt.

Vertalingen zende men voor de 10e van de volgende maand aan het redactie-adres Roelantstr. 4, Amsterdam-W.

HET GEZEGDE (La predikato).

Het goed kunnen ontleden van zinnen is van groot belang voor de studie van Esperanto. Bij het ontleden zoeke men eerst het gezegde en met behulp daarvan het onderwerp; b.v.: *De man slaat de hond*. Gezegde: het werkwoord, dus *slaat*. Nu vrage men zich af: wie slaat, antw.: *de man*, dit is dus het onderwerp. Gezegde en onderwerp tezamen vormen de kern van een zin; al wat hierbuiten staat zijn bepalingen. Voor beginners geeft het vinden van het gezegde wel eens moeilijkheden, dit is vaak het geval bij *koppelwerkwoorden* (kopulativoj).

Er zijn werkwoorden die niet zelfstandig het gezegde kunnen vormen, b.v.: *Johano estas . . . , Petro fariĝas . . .*. Deze werkwoorden, *esti* en *fariĝi* kunnen met hun respectieve onderwerpen geen kern, dus geen volzin, vormen. Zij hebben een aanvulling nodig. Deze aanvulling kan bestaan uit een zelfstandig naamwoord of een bijvoeglijk naamwoord, b.v.: *Johano estas ĉarpentisto. Petro fariĝas forta*. De woorden *estas ĉarpentisto* vormen nu tezamen het gezegde, evenals *fariĝas forta*. Er kunnen dus twee soorten gezegden voorkomen:

1e, welke alleen uit een werkwoord bestaan, b.v.: *skribi*, in: *Mi skribas leteron*. Dit noemt men een werkwoordelijk gezegde;

2e, welke uit een werkwoord en een naamwoord bestaan. Dit noemt men een naamwoordelijk gezegde met een werk-

woordelijk (het werkwoord) en een naamwoordelijk (het zelfst. of bijvoegl. naamwoord) deel.

Dit naamwoordelijk deel van het gezegde staat altijd in de eerste naamval, omdat het bij het gezegde behoort.

Als koppelwerkwoord kan voorkomen: *esti* en de varianten daarvan, *resti* (voortdurend zijn), *ŝajni* (in schijn zijn), *aspekti* (naar het uiterlijk zijn), en de vormen met *iĝi*: *fariĝi* (in de toekomst zijn), *montriĝi*, *evidentiĝi*, *pruviĝi*, (blijken te zijn), *nomiĝi* (in naam zijn) e.a. In het Nederlands ontmoet men wel zinnen als: *Hij wordt ziek*. Het is niet altijd nodig dergelijke zinnen te vertalen met behulp van een koppelwerkwoord. Esperanto kent het achtervoegsel *iĝi*; dit kan men verbinden met het naamwoord: *Li malsaniĝos*.

Soms kunnen genoemde werkwoorden ook wel zelfstandig het gezegde vormen, b.v.: *La amo restas*. Hier merkt men duidelijk dat *resti* voldoende van *la amo* zegt om alleen het gezegde te vormen. Voorts voor bepalingen van plaats: *Li estas en la ĝardeno. Li restas en la lernejo*. Deze werkwoorden hebben hier de betekenis van *troviĝi* (zich bevinden).

Ter vertaling. Oefening 2.

De hemel is onbewolkt; de zon schijnt fel. De kinderen schenen zeer gelukkig. Hij schijnt een goede jongen te zijn. Wij allen wensen bewaarde esperantisten te worden. Wat wordt uw zoon? Hoe is zijn gedrag? Het papier werd geel door de zon. Hij zag er slecht uit de laatste dagen. Wat hij zei, bleek niet waar te zijn. Wij blijven trouw aan ons ideaal. Jongen, blijf staan. Kinderen, weest altijd tevreden. Hij staat bekend als een goed esperantist.

konfliktoj ne havus malagrablan efikon. Tiom idealan mensan staton la homo tamen, bedaŭrinde, ankoraŭ ne atingis; malgraŭ sia idealismo ankaŭ ne la esperantisto. Ĉiu lingva kompetentulo klopodas por si mem solvi la problemojn, kaj ofte li efektive trovas solvon. Unu atingis sian celon laŭ rezono logika, alia emas akcepti tradicie aŭ laŭkutime enkondukitaĵajn formojn aŭ elementojn de nacialingva deveno, tria lasas sin prefere konduki de siaj lingvaj sentoj, ne ĉiam tute logikaj.

Kompreneblas, ke ĉiu, trovinta solvon por iu malfacilaĵo, ne nur mem aplikas tiun solvon, sed ĝin instruas ankaŭ al aliaj. Ĉe tio oni tamen pli ofte ne atentigas pri la fakto, ke tiu solvo estas nur afero privata, do ne ĝenerale agnoskata. La pravo propra validas ne nur por la individuo mem, sed li klopodas konvinki pri ĝi ankaŭ aliajn, prezentante ĝin kvazaŭ la sole eblan solvon. Li ne konscias, ke, tiel agante, li kreas al ni novan problemon: kiu el la pravuloj efektive pravas?

(Daŭrigota).

Vertaling van opgave 12.

Morgaŭ je la deka ĉiu¹⁾ estos laboranta. La proksiman sabaton²⁾ ni ekvojaĝos³⁾ al Parizo. Kiam ni estos⁴⁾ alvenintaj⁵⁾ tie, ni estos vojaĝintaj⁶⁾ trident kilometrojn. Kiam la kuracisto⁶⁾ eniris⁷⁾ la ĉambiron, la viro estis jam mortinta. La vagonaro estas forveturonta. La librojn⁸⁾, kiujn mi aĉetis⁹⁾ por la infanoj, ili estas jam legintaj. „Silentu, Johano“, la patro diris, „ne parolu kiam ni estas manĝantaj“. Kiam mi eniris la salonon, la kunveno estis jam komenciĝinta¹⁰⁾. Venu morgaŭ je la sepa horo, tiam ni estos¹¹⁾ manĝintaj. La vagonaro estus jam alveninta, se la akcidento ne estus¹²⁾ okazinta¹³⁾.

1) Ook: *ĉiuj estos laborantaj*; met het enkelvoud wordt ieder afzonderlijk bedoeld. 2) Niet zonder N; dit is een bepaling zonder voorzetsel. 3) Ook: *forveturos, estos forirantaj*. Niet: *estas forirontaj*; het vertrek vangt Zaterdag aan. 4) Niet: *estas alvenontaj*; in de toekomst (*estos*) zullen we aangekomen zijn (*alvenintaj*). 5) Niet zonder J; dit bijvoeglijk deelwoord heeft betrekking op *ni* d.i. meervoud. 6) Niet: *doktoro*, d.i. doctor en betreft niet altijd de geneeskunde, b.v. doctor in de rechten, letterkunde, enz.; dokter is de aanspreektitel van een arts; deze kan wel tot doctor benoemd worden. 7) Niet: *estis enveninta*; d.i. toen de dokter binnengekomen was. Wel: *estis envenanta*. 8) Niet zonder N; deze zin is: *La librojn ili estas legintaj*; gezegde: *estas legintaj*, onderwerp: *ili*, bepaling zonder voorzetsel; *la librojn*. 9) Ook: *estas aĉetinta*. Niet: *aĉetintaj*; dit woord hoort bij *mi*, wat enkelvoud is. 10) Niet: *komencinta*; men zegt immers niet: *la kunveno komencis*, maar: *komenciĝis*. Ook: *la kunveno estis komencita*; waarbij men dan denkt aan het openen door de voorzitter. 11) Niet: *estas*; er is hier sprake van *morgaŭ*. 12) Niet: *estis*; ook hier heeft men met een voorwaardelijke wijs te doen; het niet plaats vinden is niet geschied. 13) Niet: *okaziĝinta*; *okazi* is een onovergankelijk werkwoord, dus behoort niet onovergankelijk gemaakt te worden met *iĝ*; *la kunveno okazas*; ni *okaziĝas kunvenon*.

LIBROSERVO.

Wij verzoeken onze lezers er rekening mede te houden, dat de L.S. tot 1 April a.s. slechts bij contante betaling kan leveren. Laat uw bestelling dus verzeld gaan van postwissel of giro, als de prijs van het bestelde u bekend is. Voor porti gelieve men ongeveer 7% te berekenen.

DE KOMENCANTO AL PROGRESANTO

J. Lem.

Opgave 2. Vertaal in Esperanto en leer de woorden, die u niet kent.

HET HUIS, WAARIN WIJ WONEN.

Wij wonen in huizen. Meestal zijn de huizen van bakstenen gebouwd. In de steden bestaan de huizen grotendeels uit meer dan een verdieping. Op iedere verdieping woont een gezin, zodat één huis twee, drie of vier gezinnen bevat. De onderste verdieping noemen wij „benedenhuis“ (*teretaĝo*). Bij het benedenhuis behoort gewoonlijk een tuin. Iedere verdieping bestaat uit: een woonkamer, een keuken en een of meer slaapkamers. Iedere kamer is naar behoefte gemeubeld. En niet te ontberen (*nemankipova*) vertrek is de keuken, de werkplaats van de vrouw des huizes (*dommastrino*). Langs een van de zijmuren zien wij de aanrecht (*kuireja stablo*). De aanrecht bestaat uit een blad (*tabulo*), meestal gemaakt van kunstgraniet. Onder het blad bevinden zich een of meer kastjes. In het blad bevindt zich een bak (*baseneto*) of holte, waardoor het gebruikte water kan afvloeien. Men noemt dit (*ĝin*) de gootsteen (*ŝtonlavujo*). Een enigszins vreemde naam, die ons herinnert aan de tijd, toen dit voorwerp bestond uit een uitgeholde steen, die behalve als afvloeiing (*defluilo*), ook diende (*utili*) als wasbak (*lavujo*).

Boven de aanrecht bevindt zich de waterkraan, die wij slechts behoeven open te draaien (*turne malfermi*) om zuiver, vers water te krijgen. Soms vinden wij, in plaats van een eenvoudige kraan, een toestel (*aparato*), dat wij een geiser (*akvovarmigilo*) noemen.

In zo'n toestel wordt het leidingwater (*akvo el la kondukilo*) met electriciteit of gas verwarmd. Met een kraan kan men, naar wens, warm met koud water vermengen en dus, naar verkiezing, beschikken over warm, lauw of koud water. Petroleum-, gas- of elektrische kooktoestellen (*kuiraparatoj, kuiriloj*) maken het ons mogelijk water, melk, enz., of de spijzen te koken (let op het verschil tussen „water, enz. koken“ en „eten koken“). In sommige keukens vinden wij een fornuis, maar dit wordt, althans in de steden, hoe langer hoe zeldzamer.

(Wordt vervolgd).

Vertaling van opgave 1.

VINTRO.

Estas vintro. Mallongaj estas la tagoj, longaj la noktoj. La parto de la tero,

sur kiu ni loĝas, deturniĝis de la suno. Kiam blivas nord-okcidenta vento, la vetero estas malvarma kaj malmilda. Kiam la vento al ni venas el nord-orienta aŭ orienta direkto, la ĉielo estas ofte sennuba kaj la malvarmo pli tranĉa. Preskaŭ ĉiuj niaj arboj, arbedoj kaj arbustoj perdis sian foliaron. Ulmoj, fagoj, kverkoj, tilioj, salikoj, frak-sennoj, platanoj, aceroj, betuloj k.t.p. etendas siajn senfoliajn branĉojn al la ĉielo (ĉielen). Ŝajnas, ke ili ĉiuj mortis (estas mortintaj).

Nur la koniferoj, la ilekso, la hedero, la rododendro kaj kelkaj aliaj plantoj (kreskaĵoj) konservis sian verdan ornamajon. Inter la koniferoj troviĝas unu speco, kiu ankaŭ vintre, same kiel la foliarboj, perdas siajn foliojn. Ĝi estas la lariko. Kiam vi vizitas arbaron aŭ parkon, klopodu trovi ĝin!

Multaj birdoj, kiuj somere kovas ĉe ni, jam antaŭ kelkaj monatoj forlasis nian landon kaj iris suden por serĉi loĝlokon en pli varmaj landoj. Ardeoj, cikonioj, hirundoj, kaj multaj kantbirdoj formiĝis al regionoj, kie ili povas abunde trovi nutraĵon. La vintro, kvankam ĝi estas akompanata de multe da mizero kaj sufero, povas ankaŭ havi sian ĉarmon. Blankâ neĝkovrita kampo aŭ arbaro sub griza nubaro aŭ en la argenta lumo de la plenluno similas mirrakonton.

Kiam ĉio pro la prujno estas desegnita per argentaj linioj, ni ne povas trovi vortojn por esprimi nian ravyon. La frostiĝintaj (glaciĝintaj) akvoj donas okazon al multe da homoj ĝui la plezuron de la glitkurado.

Sed ĉio ĉi tio ne povas kompensi la mizeron kaj la suferadon de multe da homoj kaj bestoj. Malvarmo kaj malsato turmentas sennombrajn kreitajojn (kreitulojn).

En la komenco de la vintro ni festas la kristnaskan feston. Laŭ mi ĝi estas la plej bela festo. Kiun ajn signifon oni volas doni al tiu festo, ĝi enhavas la promeson, ke nova vivo estas naskiĝonta, ke post mallumo, malvarmo kaj mizero venos pli bela tempo, ke finfine la vivo venkos la morton.

Se vi dubas pri tio, rompu branĉeton de iu ŝajne mortinta (malviva) arbo, bone observu ĝin kaj vi vidos, ke malgrandaj (etaj) burĝonoj jam anstataŭis la falintajn foliojn. Tia burĝoneto jam enhavas novan folion, la promeson, ke post sufero venos prospero.

Estu tiel por ni ĉiuj!

Korektoj: En „opgave 1”, proksimume en la mezo: „in warmere landen te bezoe-

POR PROGRESANTOJ

J. van Scheepen.

Vertalingen zende men voor de 10e van de volgende maand aan het redactie-adres Roelantstr. 4, Amsterdam-W.

Opgave 2. Vertaal in Esperanto:

REKENKUNST.

Pietje stapt de bakkerswinkel binnen en vraagt:

„Hoeveel kost dat gebakje?”

„10 cent, Pietje”, is het antwoord.

Pietje neemt het gebakje in zijn hand, maar . . . aarzelt. Zal hij niet liever chocolade nemen? Ja, dat doet hij en legt het gebakje weer neer. Als hij nu weg wil lopen, zegt de juffrouw: „Hè, vent, je moet nog een dubbeltje betalen!”

Pietjes antwoord is: „Nee, ik heb het gebakje toch niet gehad?”

Juffrouw: „Dat is zo, maar je hebt chocolade genomen.”

Pietje: „Maar daarvoor heb ik een gebakje teruggegeven!”

Opgave 3. Vertaal in het Nederlands:

Esperanto estas lingvo facile lernebla, sed nur relative, nome kompare kun lingvoj naciaj. Ne funde studinte Esperanton, oni povas — same kiel en la gepatra lingvo — fari erarojn. Kaj tiujn erarojn oni faras des pli facile, ju pli facila oni konsideras la lingvon. Krome, nacilingvaj kutimoj povas grave ĝeni la aŭtoron aŭ tradukanton kaj fari lian produkton parte nekomprenebla al alilandanoj.

(L.P. dec. 1947a).

Vertaling van opgave 17.

ŜPARBANKLIBRETOJ.¹⁾

Kiom da homoj en Nederlando²⁾ posedas³⁾ ŝparbanklibreton? Pli (multaj) ol vi verŝajne supozas⁴⁾. La 31a⁵⁾ de dec.⁶⁾ 1938a cirkulis 3, 7 milionoj da⁷⁾ libretoj ĉe la diversaj ŝparbankoj, do tio signifas⁸⁾, ke preskaŭ 1 el 2⁹⁾ nederlandanoj vivis laŭ postuloj de la ĝustaj kalkuloj¹⁰⁾.

El ili 2, 4 milionoj aŭ proksimume 2/3 estis ĉe la ŝtata¹¹⁾ (poŝt)ŝparbanko kaj 1/3 ĉe la specialaj¹²⁾ ŝparbankoj.

Vi nun diros, ke ekzistas multaj libretoj, sur kiuj jam delonge¹³⁾ ne troviĝas io¹⁴⁾. (Sed) tio iom superas vian atendon¹⁵⁾. Sur libreto de la ŝtata ŝparbanko troviĝas meznombre f 287.—, sur libreto de la aliaj ŝparbankoj f 405.—.

ken" d.e. „in warmere landen te zoeken”; „reizigers, ooeivaars”, k.t.p. d.e. „reizigers, ooeivaars”, k.t.p.

En „vertaling van opgave 12”, en la 7a frazo: „etendiĝas” d.e. „etendiĝas”.

De tio oni kompreneble¹⁶⁾ iom forprenis¹⁷⁾ en la tagoj, kiam oni kiom eble plej multe ŝanĝis sian monon kontraŭ¹⁸⁾ varoj. Sed ankaŭ tion oni redeponas.¹⁹⁾ Estas ĝojiga fakto²⁰⁾, ke tiom multaj deziras iom limigi sin dum tagoj de relativa prospero por, ĉe malbonsanco²¹⁾ esti ne tuj dependaj de aliaj.

(Stat. zakboek 1940).

1) Ook: *ŝparkaslibretoj*. 2) „Hollando” wordt ook wel gebruikt, doch is minder juist dan „Nederland”. 3) Ook: *havas*. 4) Ook: *opinias, kredas, pensas*. 5) Ook: *je la 31a*. 6) niet met een hoofdletter. 7) „Miliono” is een zelfst. naamwoord en wordt hier dus gevolgd door „da”. 8) Ook: *tio estas*. 9) Liever niet: *duopo*, waarbij men zich een tweetal denkt, dat bij elkander behoort. 10) De vertaling geschiedt natuurlijk naar de betekenis. Hier werd uit „Proverbaro” nr. 910 genomen. Ook zeer goed: *gardis kandelon por la nokto*. 11) Ook: *regna*. 12) Ook: *ceteraj, neŝtataj*. Niet: *apartaj*. 13) Ook: *dum jaroj*. 14) Ook: *kies debeto sumas preskaŭ neniom*. 15) Dit moet men even-

eens vertalen naar de betekenis, die dit gezegde heeft. „Tio ne estas tiom malagrabla” kan hier niet gebezigd worden. 16) Niet: *nature* (= laŭ la naturo). 17) Ook: *tio kompreneble iom malpliĝis*. 18) Niet: *en*. 19) Ook: *tio denove reordiĝos*. 20) Niet letterlijk met „aĵo” vertalen. Ook: *estas ĝojige*. 21) Ook: *malprospero*. Niet: *senluziĝo*.

Vertaling van opgave 18.

1. Het oog van de meester maakt het paard vet. 2. Geld, dat stom is, maakt recht wat krom is. Voor geld is alles te koop. 3. De eerste April stuurt men de gekken waar men wil. 4. April doet wat hij wil. Aprilletje zoet geeft nog wel eens een witte hoed. 5. Na lijden komt verblijden. Na regen komt zonneschijn.

REDAKCIA KORESPONDO.

Al s-ro W.H.M. en Gr.; Bedaŭrinda ni ricevis vian leteron tro malfrue por trakti la aferon ankoraŭ en la nuna numero. Ni do revenos al ĝi en la marta numero. Dankon pro la atentigoj!

HANDLEIDING BIJ HET VERTALEN

F. Faulhaber.

(Daŭrigo).

HET JUISTE WOORD.

Bij het vertalen van de woordjes *altijd* en *steeds* moeten we bedenken, dat *ĉiam* betekent *te allen tijde*, doch dat *altijd* en *steeds* ook andere betekenissen kunnen hebben, b.v.:

1. Ili havis multe da malfacilaĵoj pro la hundoj, kiuj ĉiam denove interbataladis (... die steeds weer met elkander vochten) = kiuj ĉiufoje denove interbatalis.

2. Ĉiam denove mi devas pensi pri tio (Steeds weer moet ik er aan denken) = Ĉiufoje mi devas pensi pri tio.

3. Telemek ekstaris en la mezo, furioze svingante la brakojn kaj ĉiam movante la kapon (... en steeds zijn hoofd bewegende) = kaj senĉese movante la kapon.

4. Ĉiam, kiam estis la vico de tiu hundo, Telemek ŝajniĝis, ke li ne vidas ĝin (Steeds als het de beurt van die hond was, enz.) = Ĉiufoje, kiam estis la vico de tiu hundo, k.t.p.

5. Kojessi ĉiam rigardis al tiuj piedoj (K. keek steeds naar die poten) = K. senĉese rigardis al tiuj piedoj.

6. Vespere li ĉiam venis en la dometon de Telemek ('s Avonds kwam hij altijd in het huisje van T.) = Vespere li kuintime venadis en la dometon (vizitadis la

dometon) de T.

7. Ĉiam fariĝis pli malvarme ('t Werd steeds kouder) — Iĝis pli kaj pli malvarme.

8. Nordaj cervoj estas ĉiam scivolaj (Rendieren zijn altijd nieuwsgierig) = Nordaj cervoj estas scivolemaj.

9. Ili ĉiam pli proksimiĝis (Zij kwamen steeds dichterbij) = Ili pli kaj pli proksimiĝis.

10. Alie Kudlago ĉiam tre malsatas, sed ĉi tiun matenon li estis preskaŭ tro malsacia por manĝi (Anders had K. altijd honger) = Ordinare K. tre malsatas, k.t.p.

Soms behoeven *steeds* en *altijd* niet vertaald te worden, omdat het begrip in de zin reeds voldoende is uitgedrukt, b.v.: 11. La vento ankoraŭ ĉiam blovdadis same forte (De wind woei nog altijd even krachtig) = La vento ankoraŭ blovdadis same forte.

12. Ĉu la nordlumo ĉesis radii? Ne — tiu ankoraŭ ĉiam belege brilis (Heeft het noorderlicht opgehouden te schijnen? Nee — dat schitterde nog steeds krachtig) = Ĉu la norda lumo ĉesis radii? Ne — ĝi ankoraŭ belege bril(ad)is.

13. Postmorgaŭ li estos dek-unujara, kaj ĉiam li ankoraŭ ne kaptis sian unuan fokon (... en altijd had ie nog niet z'n eerste rob gevangen) = kaj li ankoraŭ ne kaptis sian unuan fokon.

(Daŭrigota).

ESPIRANTO EN LA PRAKTIKO

H. Velthove

UIT ALGEBRA EN REKENKUNDE

Bepaalde getallen.

7, 9, 100 enz. zijn bepaalde getallen.

Onbepaalde getallen.

a, b, x enz. zijn onbepaalde getallen.

Termen.

Delen van een algebraïsche en rekenkundige vorm, die verbonden zijn door de tekens + (plus) of — (min) heten **termen**.

$5a-3bc+4cd$ is een algebraïsche vorm met drie termen, kortweg „drieterm” genoemd.

Som.

$a+b=x$. De uitkomst x wordt de **som** genoemd. Men noemt ook „ $a+b$ ” de **som** van a en b .

Vershil.

$a-b=x$. De uitkomst x wordt het **verschil** genoemd. Evenzo is „ $a-b$ ” het **verschil** van a en b .

Factoren.

Factoren zijn de delen van een algebraïsche en rekenkundige vorm, die verbonden zijn door het teken \times .

Product.

$a \times b = x$ of $ab = x$ [a maal b is (gelijk aan) x] of [ab is (gelijk aan) x]

De uitkomst x heet het **product**.

„ $a \times b$ ” is evenzo het **product** van a en b .

Coëfficiënt.

Een **coëfficiënt** is een cijferfactor, waarmee een letterfactor of een product van letterfactoren vermenigvuldigd wordt. Van het product $2ab$ wordt het getal 2 **coëfficiënt** genoemd, terwijl de getallen a en b letterfactoren heten.

Quotiënt.

$a : b = x^1$ of $\frac{a}{b} = x^2$

De uitkomst x wordt het **quotient** genoemd. Ook $a : b$ of $\frac{a}{b}$ noemt men het

quotient van a en b .

^{1,2)} [a gedeeld door b is (gelijk aan) x].

Macht.

Een **macht** is het product van gelijke factoren.

$a \times a \times a = a^3$ a^3 is een **macht**.

a maal a maal a is a tot de derde (macht)

Grondtal.

Elk der factoren, die een macht vormen noemt men **grondtal**.

a^3 . Hiervan is a het **grondtal**.

EL ALGEBRO KAJ ARITMETIKO.

Difinitaj nombroj.

7, 9, 100 k.t.p. estas difinitaj nombroj.

Nedifinitaj nombroj.

a, b, x^* k.t.p. estas nedifinitaj nombroj.

Terminoj.

Partoj de algebra kaj aritmetika esprimoj, ligitaj de la signoj + (plus) aŭ — (minus) nomiĝas **termoj**.

$5a-3bc+4cd$ estas algebra esprimo triterma, unuvorte nomata „tritermo”.

Sumo.

$a+b=x$. La rezulto x nomiĝas la **sumo**. Ankaŭ „ $a+b$ ” oni nomas la **sumo** de a kaj b .

Diferenco.

$a-b=x$. La rezulto x nomiĝas la **diferenco**. Ankaŭ „ $a-b$ ” estas la **diferenco** de a kaj b .

Faktoroj.

Faktoroj estas la partoj de algebra kaj aritmetika formoj, ligitaj de la signo \times .

Produkto.

$a \times b = x$ aŭ $ab = x$. [a -oble b estas (egalas) x] aŭ [ab estas (egalas) x].

La rezulto x nomiĝas la **produkto**.

Ankaŭ „ $a \times b$ ” estas la **produkto** de a kaj b .

Koeficiento.

Koeficiento estas cifera faktoro per kiu multiplikiĝas litera faktoro aŭ produkto de literaj faktoroj. El la produkto $2ab$ oni nomas **koeficiento** la nombro 2 . La nombroj a kaj b nomiĝas literaj faktoroj.

Kvociento.

$a : b = x^1$ aŭ $\frac{a}{b} = x^2$

¹⁾ [a dividita per b estas (egalas) x]

²⁾ [a sur b estas (egalas) x].

La rezulto x nomiĝas la **kvociento**.

Ankaŭ $a : b$ aŭ $\frac{a}{b}$ oni nomas la **kvociento** de a kaj b .

Potenco.

Potenco estas la produkto de egalaj faktoroj.

$a \times a \times a = a^3$, a^3 estas **potenco**.

a -oble a -oble a estas la tria potenco de a .

Baza nombro aŭ bazo.

Ĉiu el la faktoroj, kiuj formas potencon, nomiĝas **baza nombro** aŭ **bazo**.

a^3 . El ĝi a estas la **bazo**.

*) La prononco de x estas kso.

LA ADVERBOJ EN ESPERANTO

En la predikataj apozicioj, tamen, kelkaj aŭtoroj ankoraŭ imitas lian komencan uzadon. I.a. faris tion Grabowski. Kaj en la traduko „La Perfido” de Kruit ni trovas konstante tiun adjektivan uzon. La motivoj por tio estas, ke adverbo povus kaŭzi miskomprenon: oni povas kompreni ĝin kiel apartenantan al la verbo anstataŭ kiel apartenantan al la predikata apozicio. Klarige ni donu ekzemplon: „Mi opinias prave, ke li faris tion”. Cu „prave” komplementas la verbon „opinii” aŭ la objektan propozicion „ke li faris tion”? Por eviti eventualan miskomprenon oni do diras por indiki la duan sencon: „Mi opinias prava, ke li faris tion”. Tio estas logike ĝusta, ĉar la demando povas esti: Kion vi opinias prava? La praktiko do pruvis, ke la ne-logika adverba formo ĉi kaze ne aŭ malpli taŭgas.

Ankaŭ se la subjekto estas infinitivo, oni uzas en Esperanto regule adverbos: „Labori estas utile”, kvankam logike tio devus esti: „Labori estas utila”, ĉar la demando povas esti: Kio estas utila? Ni revenu al la pleonasma e.

En unu kazo ni ĝin nepre bezonas: la adverbo „ne” indikas ne la manieron de la ago, sed ke la ago tute ne okazas: „Li ne respondas.” Por indiki, ke, kvankam li respondas, lia respondas estas nea, do, ke li respondas neamaniere, ni devas diri: „Li nee respondas.” Pro la speciala karaktero de la partikulo „ne” la vorto „nee” do ne estas pleonasma, sed havas ekzistorajton.

Sed, ĉu ekzistas diferenco inter *pli* kaj *plie*, *plu* kaj *plue*, *tiom* kaj *tiome*? *Pli* signifas gradon aŭ kvanton; *plu* daŭrigon de la ago; manieron ili ne indikas. Ofte oni tamen uzas ambaŭ vortojn kun tute alia gramatiko senco: ne kiel ordinaran adverbos, sed kiel konjunkcian adverbos, ekz.: „Plie, li diris ankoraŭ... Plue, ni ne forĝesu...” Ni ne aŭdacas kondamni tiujn formojn, kvankam *pli* ĝusta estus en ambaŭ frazoj *krome*.

La vorton *plue* oni uzas ankaŭ en pure adverba senco: „Li iras plue.” *Plue* indikas daŭrigon de la ago *iri*. Sed, se li ne daŭrigas tiun agon, oni diras: „Li ne iras plu”, sed neniam: „Li ne iras plue”. Kial? Ni konjektas, ke la kaŭzo estas trovebla en la naciaj lingvoj, en kiuj oni dumaniere tradukas *plu* kaj *plue*; en la nederlanda ekz.: „Li iras plue (verder)”; li ne iras plu (meer)”. Se la vorto *verder* ne signifas *pli malproksimen*, ni tamen ne vidas motivojn ĉi kaze uzi *plue*, kio ne povas signifi ion alian ol *plu*. Ankaŭ ne temas pri akcento.

Ekzistas ankoraŭ alia eblo pri la estiĝo de la vorto *plue*. Jam dekomence oni sentis bezonon aldoni al la vorto *plu* la direkto-akuzativan *n*. Tiu inklino kredible naskiĝis el la jena fakto: ĉe pluraj verboj (*iri*, *marŝi* k.a.) *plu* signifas daŭrigon de la ago, el kiu daŭriĝo tamen samtempe rezultas ŝanĝo de loko. Nekonscie la uzantoj kombinis ambaŭ ideojn, kaj pro tio ili sentis bezonon uzi *pluen*, kiu formo certe estus preferinda super *plun*. „Estus” ni diras, ĉar logike *plu(e)* ne povas havi tiun *n*. Sed pri tio poste.

Multaj esperantistoj emas uzi *tiome*, *iome*, *kiome*, sed nur en certaj kazoj. Se la nacia lingvo havas por tiuj kazoj specialan vorton, oni sentas, ke tiu vorto postulas specialan tradukon ankaŭ en Esperanto. Nederlande ekz. oni uzas *in zoverre*, *in zekere mate*, *in hoeverre*, kiuj vortoj indikas nur la gradon, neniam pli. La tradukoj *tiom*, *iom*, *kiom* do plene sufiĉas. La emo uzi *tiome* k.s. *baziĝas* do en vero sur nacialingvaj apartaj formoj. Kelkfoje oni trovas ankaŭ la similajn derivaĵojn *tiame*, *kiame*, kiuj al nederlandanoj ŝajnas nepre superfluaĵ. Sed ili vidopozible naskiĝis el simila kaŭzo: ke en iu(j) nacia(j) lingvo(j) oni disponas pri apartaj vortoj por tiaj kazoj; kaj la uzanto sentas ian diferencon, ne konjektante, ke tiu sento naskiĝis el lia propra lingvo. (Finota)

Wij verzoeken onze abonné's vriendelijk het voldoen van abonnementsgelden niet tot het eind van 1948 uit te stellen, daar dit onze administratie zeer bemoeilijkt.

Administratie.

Exponent.

Het getal van een macht, dat het aantal gelijke factoren aangeeft, **heet exponent** a³. Hiervan is 3 de exponent.

Eksponto.

La nombro de potenco, indikanta la kvanton da egalaj faktoroj, nomigas **eksponto**.

a³. El ĝi 3 estas la **eksponto**.

(Daŭrigota)

DE WERKWOORDEN

DE VERHOUDING VAN HET WERKWOORD TOT ONDERWERP EN VOORWERP.

Een onderwerp, dat, naar ons weten, in geen enkel Esperanto-studiewerk uiteengezet, is de verhouding van het werkwoord tot onderwerp en voorwerp. Eigenlijk is dit niet één thema, maar enkele onderling verwante, die wij dan ook gescheiden van elkaar zullen behandelen. Elk dezer thema's is van heel groot belang, omdat andere moeilijkheden gemakkelijker tot een bevredigende oplossing gebracht kunnen worden, als men de hier bedoelde verhoudingen kent en begrijpt. Voor dit hoofdstuk vragen wij dan ook bijzondere aandacht, ook al, omdat later, bij de bespreking van de vervoeging der werkwoorden, naar het hier behandelde verwezen moet worden.

In onze literatuur, zowel klassieke als moderne, komen talloos vele uitdrukkingen voor, die het bewijs leveren, dat de verhouding tussen werkwoord enerzijds en onderwerp en voorwerp anderzijds de schrijver of vertaler niet duidelijk was, of dat hij er niet of niet voldoende acht op heeft geslagen.

Wij geven toe, dat andere opvattingen dan de hierna volgende ook mogelijk zijn. Ook moeten we het recht van bestaan van zulke opvattingen erkennen, omdat de Esperanto-grammatica nu eenmaal niet in alle onderdelen verplichtend is vastgesteld, en verscheidene punten ruimte laten voor meer dan een uitlegging. Noch onze opvatting, noch elke andere daarmee in strijd, kan op autoriteit aanspraak maken. Wel zal men moeten toegeven, dat een consequente toepassing van bepaalde taalregels alleen dan mogelijk is, als men zich houdt aan de oplossingen, die wij in het vervolg van dit hoofdstuk zullen geven.

1. Een werkwoord als onderwerp.

Het zijn niet altijd zelfstandigheden, die de rol van onderwerp vervullen. Ook de onbepaalde wijs van een werkwoord komt als zodanig voor, b.v.: *labori estas utile; manĝi tro multe ne estas sanige; voli estas povi.*

Zeker, grammaticaal zou het correcter zijn, als wij de werkwoorden die in deze

zinnetjes onderwerpen vormen: *labori, manĝi, voli*, in zelfstandige naamwoorden veranderden: *laborado, manĝado, volado*. Maar dit brengt het bezwaardig gebruik van *-ado*, te zwaar zou worden. Misschien is dit de reden, waarom Zamenhof het werkwoord in de onbepaalde wijs blijkbaar gewenst heeft.

Maar hierbij dient, terwille van de volledigheid, nog op een bijkomstige onregelmatigheid gewezen te worden, die zó tot regel geworden is, dat zij de meeste esperantisten niet meer opvalt. Hierover moeten wij dus even uitweiden:

Het werkwoord wordt nader bepaald door een bijwoord. Ook een onbepaalde wijs wordt door een bijwoord bepaald: *labori fervore*. En zó heeft men dat begrepen, dat het door velen niet meer gevoeld wordt, dat in een zin als *labori estas utile*, *utile* een heel andere rol vervult dan hetzelfde woord in *utile labori*. In wezen is het dan geen bijwoord meer dat rechtstreeks *labori* bepaalt, maar, omdat het door middel van het koppelwerkwoord *esti* met het onderwerp *labori* verbonden is, een naamwoordelijk deel van het gezegde geworden. Maar, hoe kan nu een bijwoord naamwoordelijk deel van het gezegde zijn? vraagt men misschien. Hoe kan een naamwoordelijk deel van het gezegde bijwoord zijn? moeten wij vragen. De zaak is dus, dat dit bijwoord logisch een bijvoeglijk naamwoord moest zijn: *labori estas utila*.

(Wordt vervolgd).

ANTAŬMILITAJ ESPERANTO-GAZETOJ.

La unua Esp.-revuo en Ned.: „La Holanda Pioniro” de Drevs Uitterdijk, 1902-05, 337 paĝoj, por f 3.— afranko. Krome jarkolektoj de „Holanda Pioniro” 1912-20, „Holanda Esperantisto” 1929, „La Progresanto” 1934-40 kaj „Heroldo de Esperanto” 1935-40, ĉiuj po f 1.— plus afranko.

Mendu ĉe J. M. Toorneman, Diepenveenseweg 169, Deventer.

Ingevolge papiertoewijzing B.P.P. nummer 1160 verschijnt deze uitgave 1× per maand en is de omvang van dit nummer 8 pagina's, formaat 16×24 cm.

LA PROGRESANTO 1946.

Wij beschikken nog over een aantal gebonden jaargangen van 1946, bijzonder geschikt voor vervolgcursussen. Een keur van oefenstof en taalartikelen. Prijs f 1.75 plus f 0.10 porto. Bestelt spoedig!

